

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი

ქუთაისის ლიტერატურული ცხოვრების ისტორიიდან

მიუხედავად იმ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლისა, რომელსაც ყოველი დროისა და ეპოქის ქუთაისი, საზოგადოდ, მთელი დასავლეთ საქართველო, ასრულებდა ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივი და კულტურულ-საგანმანათლებლო თვალსაზრისით, ლიტერატურული ცხოვრება ამ რეგიონში XIX საუკუნის მეორე ნახევრამდე იმდენად დაბალ დონეზე იდგა, რომ გამორჩეულად ფასეული რამ ხსენებულ პერიოდში აქ მოღვაწე მწერლებს ფაქტობრივად არაფერი შეუქმნიათ.

თუმცა ყოველივე ზემოთქმული ისე არამც და არამც არ უნდა გავიგოთ, თითქოს ხსენებული პერიოდის ქუთაისში ლიტერატურული ცხოვრება საერთოდ ყოფილიყოს ჩამკვდარი. რასაკვირველია, არა. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ის ფაქტი, რომ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში სწორედ ქუთაისში ცხოვრობდნენ და მოღვაწეობდნენ ქართული ლიტერატურის ისეთი ცნობილი წარმომადგენლები, როგორებიც იყვნენ: თეიმურაზ პირველი (1589-1663 წწ.), არჩილი (1647-1713 წწ.), ანტონ პირველი კათოლიკოსი (ერისკაცობაში თეიმურაზ ბაგრატიონი. 1720-1788 წწ.), ბესიკი (1750-1791 წწ.), ტიმოთე გაბაშვილი (?-1764 წწ.), რაფიელ ერისთავი (1824-1901 წწ.)...

თუმცა აქ დასახელებულ მწერალთაგან ქუთაისის, ან, საერთოდ, დასავლეთ საქართველოს სხვა რომელიმე რეგიონის მკვიდრი არც ერთი არ ყოფილა და ისინი, გარკვეულ გარემოებათა გამო თბილისიდან და აღმოსავლეთ საქართველოს სხვა ადგილებიდან დასავლეთში გამოჩნხნულნი, ქუთაისში მხოლოდ ხანმოკლე პერიოდის განმავლობაში ცხოვრობდნენ და ეწეოდნენ ლიტერატურულ მოღვაწეობას.

მიუხედავად იმისა, რომ დაზუსტებით იმის თქმა, კონკრეტულად რომელი ნაწარმოებები შექმნეს მათ ჩვენს ქალაქში ცხოვრების პერიოდში, უმრავლეს შემთხვევაში ვერ ხერხდება, ისიც უდავო ფაქტია, რომ თავიანთი აქ ყოფნით ხსენებულმა მწერლებმა ქუთაისის ლიტერატურულ ცხოვრებაზე ნამდვილად მოახდინეს კეთილისმყოფელი ზეგავლენა.

და მაინც, მიუხედავად ყოველივე ზემოთქმულისა, ხსენებული პერიოდის ქუთაისსა და, საერთოდ, მთელს დასავლეთ საქართველოში მწერლობას იმდენად უმნიშვნელო ადგილი ჰქონდა დამკვიდრებული, რომ აქ მოღვაწე მწერალთა მიერ იმდროინდელი ჩვენი სულიერი კულტურის ისტორიაში შეტანილი წვლილი ნაკლებად ფასეულია და მეტად მოკრძალებული.

ვითარებას ამ თვალსაზრისით ვერც ის გარემოება ცვლის არსებითად, რომ ქუთაისის მახლობლად მდებარე გელათის სამონასტრო კომპლექსთან დავით აღმაშენებლის მიერ დაფუძნებული აკადემიაც არსებობდა, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში ჩვენი ერის რელიგიური და კულტურულ-

საგანმანათლებლო ცხოვრების დიდმნიშვნელოვან ცენტრს წარმოადგენდა. მიუხედავად იმისა, რომ იქაური სასულიერო პირები ლიტერატურულ-შემოქმედებით საქმიანობასაც ეწეოდნენ მეტ-ნაკლები აქტიურობით, მათი ცხოვრების უმთავრესი მიზანი თეოლოგიურ-სამეცნიერო და საგანმანათლებლო მოღვაწეობა იყო.

მკვლევართა ერთი ნაწილის აზრით, ხსენებულ პერიოდში დასავლეთ საქართველოში შექმნილი ერთადერთი ნაწარმოები, რომელიც სავსებით მართებულად არის მიჩნეული ძველი ქართული ლიტერატურის დიდად ფასეულ შენაძენად, მოსე ხონელის “ამირანდარეჯანიანია“. მათი აზრით, XII საუკუნეში დაწერილი ამ საგმირო-საფალავნო პროზაული ქმნილების ავტორი, რომლის გვარიც უცნობია, წარმოშობით დაბა ხონიდან უნდა ყოფილიყო და მისი ლიტერატურული ფსევდონიმიც შესაბამისად სწორედ აქედანაა წარმომდგარი.

თუმცა აღნიშნულ თვალსაზრისს მოწინააღმდეგენიც ჰყვანან და შოთა რუსთველის “ვეფხისტყაოსნის“ ეპილოგზე დაყრდნობით (გავიხსენოთ სტრიქონი: “ამირან დარეჯანის ძე მოსეს უქია ხონელსა...“), ისინი იმის დამტკიცებას ცდილობენ, მოსე ხონელი სინამდვილეში ხონიდან კი არა, სამხრეთ საქართველოში მდებარე სოფელ ხომიდან რომ უნდა ყოფილიყო და “ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის მიერ “ამირანდარეჯანიანი“ შემქმნელად მოხსენიებული მოსე რეალურად ხომელია და არა ხონელი. მათი აზრით, ხომელის მაგივრად ხონელის გაჩენა მოგვიანებით უნდა მომხდარიყო.

ამ მოსაზრების დამამტკიცებელ ერთ-ერთ უმთავრეს არგუმენტად ისინი იმ ფაქტს იყენებენ, რომ რუსთველისათვის საზოგადოდ დამახასიათებელი გარიტმის წესი (სარიტმო ერთეულთა აბსოლუტური სიზუსტე) ეპილოგის დამოწმებულ სტროფში ირღვევა და სამ სტრიქონში სიტყვათა გარიტმული ნაწილი — omelsa მეოთხე სტრიქონში onelsa ფორმით იცვლება, რაც პრინციპულად შეუთავსებელი მოვლენაა რუსთველის ვირტუოზული პოეტური ოსტატობისათვის.

თუ ზემოთქმული თვალსაზრისი სიმართლეა, მაშინ გამოდის, რომ არც “ამირანდარეჯანიანი“ ყოფილა დასავლეთ საქართველოში მცხოვრები მწერლის მიერ დაწერილი ნაწარმოები.

ქუთაისში, საერთოდ, დასავლეთ საქართველოში, ზემოთ აღნიშნული თვალსაზრისით დამკვიდრებული ვითარება არსებითად იცვლება XIX საუკუნის 60-იანი წლებიდან. ამ დროიდან მოყოლებული, ჩვენს ქალაქში სულიერმა და ინტელექტუალურმა ცხოვრებამ, მათ შორის მწერლობამაც, იმდენად დიდი მასშტაბები შეიძინა, რომ აქ მოღვაწე მწერალთა შემოქმედებითი მიღწევები მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავენ შესაბამისი პერიოდების მთელი ქართული ლიტერატურის განვითარების უმნიშვნელოვანეს ტენდენციათა თვისებრივი ბუნების არსს.

ზემოთქმული თვალსაზრისით ხაზგასმით აღსანიშნავი ისიცაა, რომ ქუთაისის დიდი ლიტერატურული ცხოვრების მესაძირკველობა განგებამ მწერლური სიტყვის ისეთ დიდოსტატს არგუნა ბედად, როგორც აკაკი წერეთელი (1840-1915 წწ.) იყო. უწინარეს ყოვლისა, სწორედ იგი აღმოჩნდა ის პირველი დიდი მწერალი, რომლის შემოქმედებამაც უმაღლესი

სიტყვიერი ხელოვნებით ამოხეთქა ხსენებული რეგიონის მკვიდრთა ცნობიერებაში საუკუნეთა მანძილზე მითვლემილ-მინავლულმა, მაგრამ პოტენციურად უდიდესმა შემოქმედებითმა ენერჯიამ.

აკაკის მიერ სათავედადებული ლიტერატურული ცხოვრების აღმავლობის ამ პროცესის აქტიურ თანამონაწილეებად ქუთაისში მაშინ ჩვენი მწერლობის ისეთი ცნობილი წარმომადგენლებიც მოგვევლინენ, როგორებიც იყვნენ: ნიკო ნიკოლაძე, გიორგი წერეთელი, სერგეი მესხი და კირილე ლორთქიფანიძე. “თერგდალეულთა“ სახელით ცნობილი დიდი ლიტერატურული თაობის ამ შესანიშნავმა წარმომადგენლებმა ქუთაისი ჩვენი მწერლობის იმ მძლავრ ცენტრად აქციეს, რომელიც უშრეტი ენერჯით კვებავდა და ასაზრდოებდა მთელი შემდგომი დროის ქართულ ლიტერატურულ ცხოვრებას.

იმის გამო, რომ ქუთაისში XIX საუკუნის 80-იან წლებამდე არც რაიმე სახის პერიოდული გამოცემა არსებობდა და წიგნებიც იშვიათად გამოდიოდა, ლიტერატურული ცხოვრების უმთავრეს კერებს ძირითადად ოჯახური სალონები და 1873 წელს ანტონ ლორთქიფანიძის მიერ დაარსებული და 1894 წელს ქალაქის თვითმმართველობის მიერ შექმნილი საქალაქო ბიბლიოთეკები წარმოადგენდნენ, სადაც ცხოველი ინტერესით ეწყობოდა ახალი ნაწარმოებების კითხვა-განხილვები და იმართებოდა ხანგრძლივი საუბრები როგორც იმდროინდელი ჩვენი ყოფის საჭირობოტო პრობლემებზე, ისე ლიტერატურული ცხოვრების აქტუალურ საკითხებზეც.

ქუთაისში მწერლობის შესვლა განვითარების ახალ, მომდევნო, სტადიაში იმ ავტორთა შემოქმედებით მოღვაწეობასთან აღმოჩნდა დაკავშირებული, რომლებიც ლიტერატურულ ასპარეზზე XIX საუკუნის 70-90-იან წლებში გამოვიდნენ (მამია გურიელი, გიორგი შარვაშიძე, გრიგოლ აბაშიძე, გიორგი ზდანოვიჩი (მაიაშვილი), კიტა აბაშიძე, დავით კლდიაშვილი, შალვა დადიანი, პარმენ ცახელი, ილია ბახტაძე (ხონელი), სიმონ გუგუნიავა, ილია ჭყონია, მეველე (დავით მიქელაძე), ბოსლეველი (ესტატე მჭედლიძე) და სხვები).

ასე მოვიდა ქუთაისის მისი ლიტერატურული ცხოვრების ისტორიაში ყველაზე მნიშვნელოვან და მასშტაბურ პერიოდთან – 1900-1910-იან წლებთან. არ გადავაჭარბებთ, თუ ვიტყვით, რომ იმდროინდელი ქუთაისი ქართული მწერლობის (და არა მარტო მწერლობის!) უმთავრეს ცენტრად იქცა, იმ შემოქმედებით სიახლეთა სათავისდამდებ ქალაქად, რომელთაც არსებითად მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს როგორც დასახელებული პერიოდის, ისე მთელი შემდგომი ხანის ქართული ლიტერატურისთვის გეზისა და მიმართულების მიმცემ ტენდენციათა დამკვიდრების საქმეში.

ეს გარემოება არსებითად განაპირობა იმ ფაქტმა, რომ ხსენებულ პერიოდში შემოქმედებით ასპარეზზე გამოსული ყველა დიდი ქართველი მწერალი (გარდა რამდენიმე გამონაკლისისა), თავისი შემოქმედებითი მოღვაწეობით უწინარესად სწორედ ქუთაისთან აღმოჩნდა სისხლხორცეულად დაკავშირებული.

მათ საქმიანობას განსაკუთრებით დიდ მასშტაბებს ისიც სძენდა, რომ ქუთაისში იმხანად ბევრი ისეთი პერიოდული ორგანო გამოდიოდა,

რომლებიც ქართული მხატვრული სიტყვის ავტორიტეტულ გამოცემებს წარმოადგენდნენ. ამ გამოცემათა ლიტერატურულ ავტორიტეტს არსებითად ზრდიდა ის ფაქტი, რომ ქუთაისში მცხოვრებ მწერალთა ნაწარმოებების გარდა, მათ ფურცლებზე ჩვენი ქვეყნის სხვა რეგიონებში მოღვაწე ავტორთა შემოქმედების ნიმუშებიც იბეჭდებოდა შეუზღუდველად.

იმდროინდელი ქართული მწერლობის განვითარებაზე იმჟამინდელმა ევროპულმა ლიტერატურულმა სიახლეებმაც მოახდინეს უაღრესად კეთილისმყოფელი ზეგავლენა. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა იმ ფაქტმა, რომ ლიტერატურული განახლების მესვეურებად მოვლენილ მაშინდელ მწერალთა დიდ ნაწილს განათლება რუსეთსა და ევროპის ქვეყნებში ჰქონდა მიღებული და საფუძვლიანად იყო გაცნობიერებული იმ ახალ შემოქმედებით მიმდინარეობათა არსში, რომელნიც იმჟამინდელი ევროპული მწერლობის სახეს განსაზღვრავდნენ.

ამ სიახლეთა ქართულ რეალობაში გადმოტანა-დამკვიდრებისა და ეროვნულ ლიტერატურულ წიაღთან შერწყმა-შესისხლხორცების მძაფრმა სურვილმა, რაც ქართული მწერლობის ევროპეიზაციის პროცესისათვის ახალი იმპულსის მიძღვემ მძლავრ ძალად იქცა, ქუთაისის იმჟამინდელი შემოქმედებითი ცხოვრება განვითარების სრულიად ახალ სტადიაში შეიყვანა და ჩვენი ქალაქი ქართული მოდერნისტული ხელოვნების აკვნად აქცია.

ქუთაისის ლიტერატურულ ცხოვრებაში გამოვლენილი ამ დიდმნიშვნელოვანი შემოქმედებითი სიახლეების როლისა და მასშტაბების შეფასება იმჟამინდელი და მომდევნო პერიოდების ჩვენს მწერლობაში განვითარებულ მოვლენათა კონტექსტში ყოველგვარი გადაჭარბების გარეშე გვაძლევს მყარ საფუძველს იმის სათქმელად, 1900-1910-იანი წლების ქუთაისის ლიტერატურული ცხოვრება მთელი თავისი არსებობის ისტორიაში აღზევების უმაღლეს საფეხურს რომ აღწევს და ეროვნული სულიერი კულტურის განვითარებისთვის უმთავრესი მიმართულების მიძღვემ ნაკადად არის ქცეული.

სამწუხაროდ, ათიანი წლების ბოლოდან, კერძოდ კი 1918 წლიდან, ქუთაისის ლიტერატურული ცხოვრების ისტორიაში დაღმავლობის ხანგრძლივი პერიოდის დადგომას ეძლევა დასაბამი, რაც არსებითად აღმოჩნდა განპირობებული ქუთაისიდან თბილისში ქართველ მწერალთა მასობრივი გადასახლებით (სერგო კლდიაშვილის თქმით, “დიდი გადასახლებით”).

კერძოდ, სწორედ ამ დროისათვის გადასახლდნენ ქუთაისიდან თბილისში გ. ტაბიძე, “ცისფერყანწელთა” დაჯგუფების თითქმის ყველა წარმომადგენელი, უფრო ადრე კი ჩვენი ქალაქიდან ევროპის სხვადასხვა ქვეყნებში სასწავლებლად წავიდნენ გ. რობაქიძე, კ. გამსახურდია, ლ. ქიაჩელი... გლობალური მნიშვნელობის მქონე ამ მოვლენის შემდეგ ქუთაისის სულიერი ენერჯია იმდენად შესუსტდა და დაიშრიტა, რომ მეოცე საუკუნის პირველ ოცწლეულში ჩვენი ქვეყნის ერთ-ერთ უმძლავრეს კულტურულ, ლიტერატურულ და პოლიტიკურ ცენტრად ქცეული ქუთაისი ფაქტობრივად ლოკალური მასშტაბებით შებოჭილ პროვინციულ ქალაქად გადაიქცა.

გასული საუკუნის ოციანი წლების ბოლოს ქუთაისში უკვე სტუმრად ჩამოსულმა გალაკტიონმა ჩვენი ქალაქის ისტორიაში მომხდარი ეს სამწუხარო მოვლენა ერთ-ერთ საარქივო ჩანაწერში შემდეგნაირად აღწერა და შეაფასა: “სადგური თითქოს კიდევ უფრო დაპატარავებულა, ვინემ 15-20 წლის წინად... მოედანზე, სადგურის წინ, მგზავრებს უცდის სულ ხუთი თუ ექვსი მეეტლე დანჯღრეული ეტლებითა და გამხდარი ცხენებით. თვითონ მეეტლენი გახვეულნი არიან რაღაც ძონძებში...”

სულ სხვა იყო წინად რიცხვი და ხარისხი ეტლებისა და მეეტლეებისა. მატარებლების მოსვლის დროს სადგურიდან ტფილისის ქუჩის მოსახვევამდე თითქმის ნახევარი ვერსის მანძილზე ჩამწკრივებული იყო გაკრიალებული, სუფთა ეტლები, ლამაზი, ღონიერი ცხენებით, დაბამბული ახალთახალი მალდის ანაფორის მსგავსი ტანთსაცმიანი მეეტლეებით. კონტრასტი ასეთი უსათუოდ სიღარიბის ბრალაია...

მწვენიერ შთაბეჭდილებას ახდენს ბულვარი, მხოლოდ შიგ ეხლა არავინ დადის. ეს უზარმაზარი ბაღი სავსებით ცარიელია...

ისიღორე (იგულისხმება ი. კვიციანიძე – ქუთაისში ჟურნალ-გაზეთების კანტორის გამგე – ა. ნ.) შემხვდა. აღარავინ არააო ქუთაისში, – სთქვა ისიღორემ, – ინტელიგენცია გაიქცა. სულ სამი კაცი დავრჩით: მე, ივანე კილაძე და ვასო ბეჟანეიშვილი.“

მე მთელი დღე ვათვალიერებდი ქალაქს, მაგრამ არც ერთი ნაცნობი არ შემხვედრია. ეს ძლიერ ცუდია.“

რაგინდ უცნაურადაც არ უნდა გვეჩვენოს, ათიანი წლების ბოლოს ქუთაისის ისტორიაში მომხდარი ამ სამწუხარო მოვლენის განმაპირობებელ უმთავრეს ფაქტორად საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა იქცა. იმის გამო, რომ ამ დიდმნიშვნელოვანი მოვლენის შედეგად თბილისმა, როგორც ჩვენი ქვეყნის დედაქალაქმა, არა მარტო პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით შეიძინა უდიდესი ფუნქცია, არამედ კულტურულ-შემოქმედებითადაც, იქ საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან, მათ შორის ქუთაისიდანაც, აქტიურად დაიწყო ჩვენი ერის დიდი შვილების მასობრივად გადასახლების პერმანენტული პროცესი.

ამ მოვლენის შედეგად “ჭარბად გადასხმულმა ქართულმა სისხლმა“ ეროვნული გადაგვარების საშიშროების წინაშე რეალურად მდგარი დედაქალაქი არა მხოლოდ ეთნიკურად გააქართულა, არამედ ჩვენი სულიერი ცხოვრების უპირველეს და უმძლავრეს ცენტრადაც აქცია. სამწუხარო ამ შემთხვევაში მხოლოდ ის იყო, რომ, განსხვავებით თბილისისაგან, ჩვენი ქვეყნის სხვა რეგიონების ინტელექტუალურ-კულტურული ცხოვრება ნაკლებად ვითარდებოდა, რაც რეალურად ქმნიდა იმის საფუძველს, საქართველო ფაქტობრივად ერთი კულტურულ-ინტელექტუალური ცენტრის მქონე ქვეყნად რომ ქცეულიყო. ამ პროცესმა განსაკუთრებით ფართო მასშტაბები საბჭოთა ხელისუფლების პერიოდში შეიძინა.

ზემოთქმულმა გარემოებამ ქუთაისის ლიტერატურული ცხოვრების განვითარებაზეც მოახდინა უარყოფითი ზეგავლენა და მეოცე საუკუნის პირველ ოცწლეულში ეროვნული კულტურის მძლავრ ცენტრად ქცეული ჩვენი ქალაქი ახალმა პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივმა რეალობამ ნელ-

ნელა და თანდათანობით გარიყა დიდი ლიტერატურული ცხოვრებისაგან.

ამ სამწუხარო პროცესმა განსაკუთრებით ფართო მასშტაბები შეიძინა საქართველოს გასაბჭოების დროიდან და ქუთაისის დიდი ლიტერატურული ტრადიციები ფაქტობრივად მხოლოდ წარსულის კუთვნილებად იქცა. ხსენებული პერიოდის ქუთაისის ლიტერატურულ ცხოვრებაზე უფრო ნათელი წარმოდგენის შესაქმნელად აქ გაზეთ “ლომისის“ 1922 წლის მე-16 ნომერში გამოქვეყნებული ვინმე ისოს წერილიც მინდა გავიხსენო, რომელშიც ჩვენს ქალაქში ამ თვალსაზრისით იმხანად არსებული მდგომარეობა უაღრესად საინტერესოდაა დახასიათებული. პუბლიკაციის ავტორი თავიდანვე უღრმეს გულისტკივილს გამოთქვამდა იმის გამო, რომ ბოლო წლებში განვითარებულ მოვლენათა შედეგად ქუთაისმა, რომელიც “თავის ბუნებრივ-ტოპოგრაფიული მდებარეობით“ ცარიზმის ხანაში მთელი საქართველოს კულტურულ ცენტრად ითვლებოდა, ძველი მიმზიდველი ელფერი იკვალა. კერძოდ, თუ ხსენებული პერიოდის ქუთაისი ინტელიგენტურ განსაზღვრულ ძალებს საქართველოს ცენტრს ტფილისსაც და მის პერიფერიებსაც აწვდიდა, ამ ბოლო დროს იგი თანდათანობით ცარიელდებოდა კულტურულათ მომზადებულ ძალებით“. პუბლიკაციის ავტორის აზრით, ამ გარემოების განმაპირობებელ უმთავრეს მიზეზს ნივთიერ გაჭირვებასთან ერთად კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებათა ჩამოქვეითება, ანდა მათი საერთოდ მოსპობა წარმოადგენდა.

ასეთ ვითარებაში პუბლიცისტი ქუთაისისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე მოვლენად მიიჩნევდა ჩვენს ქალაქში მწერალთა კავშირის დაარსების ფაქტს. მისი ინფორმაციით, ხსენებული კავშირი ხელისუფლების მიერ მწერლებისთვის გადაცემულ აღფონს თუმანიშვილისეულ სახლში ყოფილა განთავსებული ქალაქის ცენტრში, ბულვარის მარცხენა გვერდზე, “ყველასთვის დასამხარ და მოხდენილ“ ადგილზე.

პუბლიკაციის ავტორის თქმით, “მწერალთა კავშირის პირველმა წევრებმა“ ხელისუფლების მიერ მათთვის გადაცემულ ამ გაპარტახებულ ბინას, რომელიც “უანგარო თანამშრომელ-მოხალისეების“ დახმარებით კეთილმოაწყვეს, მწერალთა სახლი უწოდეს და “დაიწყეს რეფერატებისა და მოხსენებების კითხვა, ლიტერატურული საღამოების მართვა, რომლებსაც, მართალია, ბევრი არავინ ესწრებოდა, მარა მაინც ლიტერატურული, სამწერლო ხასიათი ჰქონდა“.

ამავე ბინაზე ცალკე გამოუყვიათ სარედაქციო-საგამომცემლო ოთახი და დაუწყიათ ჟურნალების: “უქიმერიონისა“ და “კრებულის“ გამოცემა. პუბლიკაციის ავტორი გულისტკივილს გამოთქვამდა იმის გამო, რომ ხსენებულ გამოცემათა ინიციატორები ქუთაისის იქით მათ გავრცელებას ვერ ახერხებდნენ.

მწერალთა სახლში ხალხის უფრო მეტად მისაზიდად იქ კაფე-რესტორანიც გაუხსნიათ, სადაც კარგი საოჯახო სადილები კეთდებოდა, თუმცა ამ საქმის თავკაცები მის დღეებსაც დათვლილად თვლიდნენ და რესტორანს მოსპობას უპირებდნენ, რადგან ვერც მან მიიზიდა სათანადო საზოგადოება.

სამწუხაროდ, რაგინდ მოულოდნელიც არ უნდა გვეჩვენოს, ქუთაისში მწერალთა ხსენებული კავშირის შექმნის ფაქტს ნეგატიური შეფასება მისცა ტიციან ტაბიძემ. კერძოდ, გაზეთ “ბახტრიონის” 1922 წლის მე-19 ნომერში ვარამ გაგელის ფსევდონიმით დასტამბულ წერილში – “ხელოვნების მთავარი შტაბი” – იგი უკმაყოფილებას გამოთქვამდა იმის გამო, რომ 1917 წელს თბილისში შექმნილმა ქართველ მწერალთა კავშირმა ერთიანობის შენარჩუნება ვერ შეძლო და “დღეს მწერალთა კავშირი დაარსდა აჭარისტანში (ამას თავის დროზე განიხილავს ისტორია), მწერალთა კავშირი დაარსდა ქუთაისში, რომელსაც აქვს თავისი გამოცემები და სრულიად ანგარიშს არ უწევს ტფილისს”. ხსენებული მოვლენისადმი ტ. ტაბიძის მკვეთრად ნეგატიური ეს დამოკიდებულება მით უფრო გულსატკეპია, რომ ამგვარ მოსაზრებას “ცისფერყანწელთა” ლიტერატურული დაჯგუფების ერთ-ერთი ლიდერი გამოთქვამდა, მეოცე საუკუნის ქართულ პოეზიაში ბევრი სიახლის შემომტანი და დამამკვიდრებელი, იმ შემოქმედებითი მიმდინარეობის ფუძემდებელი, რომლის წარმომადგენელთა მწერლური ბიოგრაფიის პირველი წარმატებები, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ ჩვენს ქალაქთან არის სისხლხორცეულად დაკავშირებული.

მიუხედავად იმისა, რომ ზემოთ აღნიშნულ მოვლენათა შედეგად საბჭოთა პერიოდის ქუთაისში ლიტერატურული ცხოვრება გასული საუკუნის პირველი ოცწლეულისთვის დამახასიათებელი ძალმოსილებით უკვე ვეღარ ვითარდებოდა, ჩვენს ქალაქში დარჩენილი მწერლები კვლავაც ცდილობდნენ, შეძლებისდაგვარად ეცადათ აღრინდელი შემოქმედებითი ტრადიციების გაგრძელება.

იმისათვის, რომ მკითხველს უფრო ნათელი წარმოდგენა შეექმნეს გასული საუკუნის 20-30-იანი წლების ქუთაისის ლიტერატურული ცხოვრების პოტენციალზე, გავიხსენოთ ჩვენს ქალაქში იმხანად მოღვაწე მწერლები: ნიკო ლორთქიფანიძე, დია ჩიანელი, ვიქტორ გაბესკირია, კონსტანტინე ლორთქიფანიძე, ჯაჭუ ჯორჯია, სანდრო ცირეკიძე, თეოფილე ხუსკივაძე, ლადო ასათიანი, გიორგი ნაფეტვარიძე, შაჰრუხ ჩარკვიანი, დომენტი თომაშვილი, სილოვან ხუნდაძე, გიორგი ჯიბლაძე, ნიკა აგიაშვილი, ბონდო კემელავა, ილია ხომტარია, პეტრე ბახტურიძე, ვანიონ დარასელი, ლადო ბზვანელი, ანაზარდი (ჭიჭიკო ნიკოლეიშვილი), მელიტონ კელენჯერიძე, სევერიან ისიანი, გიორგი სამხარაძე, სერგო ფხაკაძე, ანდრია სინაური...

როგორც მკითხველი იმდროინდელ ქუთაისში მცხოვრებ მწერალთა ამ არასრული ჩამონათვალითაც დარწმუნდება, დასახელებულ ავტორთა შემოქმედებითი შესაძლებლობები, რამდენიმე გამონაკლისის გარდა, მნიშვნელოვნად ჩამორჩება მხატვრული სიტყვის იმ ოსტატთა ლიტერატურულ პოტენციალს, რომლებიც გასული საუკუნის პირველი ოცწლეულის ქუთაისში მოღვაწეობდნენ. აქვე მხედველობიდან არ უნდა გამოგვრჩეს ის გარემოებაც, რომ ხსენებულ მწერალთა დიდი ნაწილი ქუთაისში მხოლოდ ხანმოკლე დროით მკვიდრობდა, შემდგომ კი თბილისში გადასახლდა.

როგორც ზემოთ უკვე ითქვა, ქუთაისში მცხოვრებ მწერალთა მიერ შექმნილი პირველი შემოქმედებითი გაერთიანება 1916 წელს (ზოგიერთების

აზრით, 1915 წელს) დაარსებული “ცისფერყანწელთა“ შემოქმედებითი დაჯგუფება იყო. ამ გაერთიანების შექმნის უმთავრეს საფუძველს ლიტერატურულ შეხედულებათა თანამოაზრეობა წარმოადგენდა და მასში ქუთაისისა და ჩვენი ქვეყნის სხვა რეგიონებში (მათ შორის თბილისშიც) მცხოვრები ის მწერლები იყვნენ გაერთიანებულნი, რომლებიც ქართული მწერლობის “ევროპული რადიუსით გამართვის“ ყველაზე მეტად მისაღებ გზად სიმბოლიზმს მიიჩნევდნენ.

რაც შეეხება 1920-იან წლებს, ამ დროისათვის ქუთაისში მწერალთა და ხელოვანთა რამდენიმე შემოქმედებითი გაერთიანება იყო შექმნილი. როგორც ჩვენთვის ცნობილი მასალებითაც ნათლად ჩანს, ეს გაერთიანებები ფორმალურად არ არსებობდა და მათში შემავალი მწერლები შეძლებისდაგვარად ცდილობდნენ ქუთაისის მინავლული ლიტერატურული ცხოვრების გააქტიურებას. ამ გაერთიანებათა საქმიანობის ამგვარი შეფასება სიმართლეს რომ წარმოადგენს, ამის დასტურად აქ, ვფიქრობ, მათ მიერ გამოცემული პერიოდული ორგანოების გახსენებაც იქნება საკმარისი. ესენია:

1. ქუთაისის ხელოვან მწერალთა წრე, რომელმაც 1921 წლის იანვარში ერთდროული ლიტერატურული გაზეთიც გამოსცა “არმაზის“ სახელწოდებით;

2. ქუთაისის ხელოვნების მუშაკთა კავშირი, რომლის ეგიდითაც საქართველოს გასაბჭოების შემდგომ პერიოდში, 1921 წელს, ნიკო ლორთქიფანიძის ფაქტობრივი რედაქტორობით ლიტერატურულ “ალმანახ“ კრებულის ერთი ნომერიც დაისტამბა, 1926 წელს კი ყოველთვიური ჟურნალი “ხელოვნების მოამბე“ (გამოიცა ერთი ნომერი);

3. მხატვრული მწერლობის ქუთაისის კავშირი, რომელმაც 1922 წელს ლიტერატურისა და ხელოვნების ყოველთვიურ ჟურნალ “უქიმერიონის“ ექვსი ნაკვეთი გამოსცა.

4. 1922 წელს ნიკო ლორთქიფანიძის, ვასო გორგაძის, სანდრო ცირეკიძის, ჯაჭუ (კონსტანტინე) ჯორჯიკიასა და იმხანად ქუთაისში მოღვაწე სხვა მწერლების მიერ დაარსებული ქუთაისის მწერალთა კავშირი, რომელმაც ოციან წლებში რამდენიმე დასახელების პერიოდული ორგანო დასტამბა. კერძოდ: ერთდროული ლიტერატურული გაზეთი “პოეზიის დღე“ (1922 წ.), სალიტერატურო ჟურნალი “კოლხეთი“ (1923 წ. გამოვიდა ერთი ნომერი)...

5. ახალი მწერლობის კოლექტივი, რომელმაც 1926 წელს ორკვირეული ლიტერატურული ჟურნალის – “უშბის“ ექვსი ნაკვეთი გამოსცა;

6. საქართველოს საბჭოთა მწერლების კავშირის ქუთაისის განყოფილება, რომელიც 1932-1934 წლებში განყოფილების ყოველთვიურ სალიტერატურო-საინფორმაციო გაზეთს – “საბჭოთა მწერალს“ სცემდა, 1934-1935 წლებში კი ათდღიურ ლიტერატურულ გაზეთს – “სიტყვა და საქმე“.

1926 წელს გამართულ ქართველ მწერალთა პირველმა ყრილობამ, რომელმაც საქართველოში იმხანად არსებული ლიტერატურული დაჯგუფებების (“აკადემიურ მწერალთა ასოციაციის“, “ცისფერყანწელების“, “პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციისა“ და ფუტურისტების ჯგუფის) გაერთიანებისა და ამის საფუძველზე სრულიად საქართველოს მწერალთა

კავშირის შექმნის შესახებ მიიღო გადაწყვეტილება, მწერალთა ხსენებული კავშირის ქუთაისის განყოფილებაც დააფუძნა, რომლის პირველ თავმჯდომარედ დია ჩიანელი იქნა არჩეულ.

ამ დროიდან მოყოლებული, საქართველოს მწერალთა კავშირის ქუთაისის განყოფილება, მიუხედავად ამ კავშირის არაერთგზისი რეორგანიზაციისა და საბჭოთა პერიოდში ხელისუფლების მიერ მასზე მუდმივად განხორციელებული მკაცრი იდეოლოგიური კონტროლისა, დღემდე განაგრძობს უწყვეტად არსებობას და შეძლებისდაგვარად ცდილობს ხელი შეუწყოს ჩვენს ქალაქში ლიტერატურულ-მემოქმედებითი ცხოვრების განვითარებას.

როგორც ცნობილია, საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდგომ პერიოდში ყველაზე მეტ აქტიურობას პროლეტარული მწერლობის წარმომადგენლები იჩენდნენ, რომელნიც თავიანთი მემოქმედებითი საქმიანობის უმთავრეს მიზნად იმჟამინდელი ხელისუფლების იდეოლოგიური პოლიტიკის პროპაგანდას ისახავდნენ. ამ გარემოების გამო ისინი ხელისუფლების აქტიური მხარდაჭერით სარგებლობდნენ და ყველაფერს აკეთებდნენ იმჟამინდელ ქართულ მწერლობაზე მათი დიქტატორული ძალაუფლების დასამყარებლად. ამ გარემოებამ არსებითად განაპირობა ის ფაქტი, რომ გასული საუკუნის 20-30-იან წლებში ქუთაისში ყველაზე მეტი ლიტერატურული გამოცემა სწორედ პროლეტარულ მწერლებს ჰქონდათ. ესენია: 1923 წელს ქუთაისში კონსტანტინე ლორთქიფანიძის, ბენიტო ბუაჩიძის, დავით რონდელისა და გიორგი მდივნის მიერ შექმნილი საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა კავშირის ქუთაისის განყოფილების ჟურნალი “დინამიტი” (1924 წელს გამოვიდა ერთი ნომერი), პროლეტარულ მწერალთა ახალი ფრონტის ჟურნალი “ოქტომბრის ზვირთი” (1925 წელს გამოიცა ერთი ნომერი), საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის ქუთაისის განყოფილების სამხატვრო-სალიტერატურო ჟურნალი “რიონი” (1926 წელს გამოვიდა ერთი ნომერი), ყოველთვიური სალიტერატურო, სამხატვრო და სამეცნიერო ჟურნალი “გრდემლი” (1927-1928 წლები; გამოვიდა სულ ოთხი ნომერი), საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის ქუთაისის განყოფილების სამხატვრო-სალიტერატურო ჟურნალი “წითელი აფრა” (1928-1930 წლები. ჟურნალ “პროლეტარული მწერლობის” გაგრძელება. სულ გამოვიდა სამი ნომერი), საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის ქუთაისის განყოფილების ჟურნალი “ლიტერატურულ ფრონტზე” (1931 წელს გამოიცა ოთხი ნაკვეთი).

ყოველივე ზემოთქმულთან ერთად, აქვე ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ხსენებულ პერიოდულ გამოცემათა უდიდესი ნაწილი იმჟამინდელი ხელისუფლების იდეოლოგიურ კონტროლს მკაცრად დაქვემდებარებულ გამოცემებს წარმოადგენდა. ამას უნდა დავუმატოთ ისიც, რომ ხსენებული ჟურნალ-გაზეთების უმეტესობა არასტაბილურად გამოდიოდა და ბევრი მათგანის მხოლოდ თითო-ორჯერა ნომერია გამოცემული.

გასული საუკუნის 30-იანი წლებიდან პერიოდული ორგანოების

არარსებობით გაჩენილი ვაკუუმის შევსებას ხელისუფლება სხვადასხვა სახის საიუბილეო თარიღებთან დაკავშირებით დასტამბული ერთდროული გაზეთების მეშვეობით ცდილობდა. კერძოდ, 1930 წელს გამოვიდა საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის ქუთაისის განყოფილებისა და მეხუთე ქართული მსროლელი ლეგიონის ერთობლივი გაზეთი “ლიტერატურული ფრონტი”; 1931 წელს, საქართველოს გასაბჭოების ათი წლისთავის აღსანიშნავად, საქართველოს მწერალთა კავშირის ქუთაისის განყოფილებამ გამოსცა ერთდროული ლიტერატურული გაზეთები: “ათი წელი” და “მწერლობის დამკვრელი”, 1932 წელს – “ჩვენი მწერლობა”, 1940 წელს, ა. წერეთლის დაბადებიდან ასი წლისთავთან დაკავშირებით, – “აკაკი”, 1961 წელს – “ვაჟა” (დაბადებიდან ასი წლისთავის აღსანიშნავად), 1966 წელს, შოთა რუსთაველის დაბადებიდან რვაასი წლისთავის საიუბილეოდ, – “რუსთაველი”, 1967 წელს – ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯვებისადმი მიძღვნილი გაზეთი “50 წელი,” 1968 წელს – “ბარათაშვილი” (მიეძღვნა მწერლის დაბადებიდან 150 წლისთავს), 1971 წელს – საქართველოს გასაბჭოების 50 წლისთავისადმი, ხოლო 1972 წელს სსრკ ნახევარსაუკუნოვანი იუბილესადმი მიძღვნილი ერთდროული გაზეთები, 1973 წელს – “გალაკტიონი”. გარდა დასახელებული გაზეთებისა, 1969, 1970 და 1971 წლებში ასევე გამოვიდა პოეზიის დღისადმი მიძღვნილი ერთდროული გამოცემები სახელწოდებით “ლიტერატურული ქუთაისი”.

ქუთაისში გამომავალ ლიტერატურულ პერიოდიკაზე საუბრის დროს აქ კიდევ ერთი გამოცემაც უნდა გავიხსენოთ – ალმანახი “რიონი”. როგორც ზემოთ უკვე ითქვა, ამ ალმანახის პირველი ნომერი 1926 წელს გამოვიდა და მისი გამოცემა მხოლოდ 31 წლის შემდეგ, 1957 წელს, განახლდა. სამწუხაროდ, საქართველოს მწერალთა კავშირის ქუთაისის განყოფილების ყოველწლიურ ლიტერატურულ გამოცემად ჩაფიქრებული ეს პერიოდული ორგანო ამ დროიდან მოყოლებული მხოლოდ რვაჯერ დაისტამბა – 1957, 1958, 1959, 1961, 1963, 1965, 1966 და 1968 წლებში, შემდეგ კი არსებობა შეწყვიტა.

ეს იყო და ეს. ამის შემდეგ 1975 წლამდე ქუთაისში ლიტერატურული ხასიათის სხვა პერიოდული ორგანო აღარ გამოცემულა და აქ მცხოვრები მწერლები თავიანთ ნაწარმოებებს რესპუბლიკურ ჟურნალ-გაზეთებში თუ გამოაქვეყნებდნენ ძალზე იშვიათად, დიდ წინააღმდეგობათა დაძლევის შედეგად. ამ საქმეში მათ გაცილებით მეტ თანადგომას ადგილობრივი ხელისუფლების ოფიციალური ბეჭდური ორგანო — გაზეთი “ქუთაისი” (სხვადასხვა დროს გამოდიოდა “სტალინელის” სახელითაც) უწევდათ, რომლის ფურცლებზეც მათი მხატვრული ნაწარმოებებიც (უპირატესწილად იდეოლოგიური ხასიათისა) ისტამბებოდა დროდადრო.

როგორც ზემოთ უკვე ითქვა, ჩვენს ქალაქში ზემოთ აღნიშნული თვალსაზრისით არსებული არასასურველი ვითარების სასიკეთოდ შეცვლის პროცესის დაწყებას საფუძველი გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან ეყრება, რაც სამოღვაწეო ასპარეზზე მწერალთა ახალი ნიჭიერი თაობის გამოსვლასთან ერთად ქუთაისისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის

მქონე ორმა მოვლენამაც განსაზღვრა არსებითად – გამომცემლობა “საბჭოთა საქართველოს” ქუთაისის ფილიალისა (1973 წ.) და სოლიდური ლიტერატურული ჟურნალის (პირველ ეტაპზე – ალმანახის) – “განთიადის” (1975 წ.) დაარსებამ.

მიუხედავად იმისა, რომ ხსენებული გამომცემლობის მიერ წლიურად გამოსაცემი წიგნების ოდენობა საკმაოდ დიდი ხნის განმავლობაში მინიმალურად მცირე იყო (მხოლოდ 40 საავტორო თაბახი), ამ შეზღუდული ლიმიტის პირობებშიც კი მან მაინც წარმატებით შეასრულა მასზე დაკისრებული მოვალეობა და ქუთაისში მოღვაწე მწერლები თავიანთი წიგნების გამოცემით პირველად სწორედ აღნიშნულმა გამომცემლობამ გამოიყვანა დიდ ლიტერატურულ ასპარეზზე.

იგივე უნდა ითქვას “განთიადზეც“, რომლის პირველმა რედაქტორმა გურამ ფანჯიკიძემ იმთავითვე სწორად განსაზღვრა ამ პერიოდული ლიტერატურული გამოცემის მაგისტრალური მიმართულება, როცა იგი მარტო ქუთაისური მასშტაბებით შემოსაზღვრულ ჟურნალად კი არ აქცია, არამედ – მთელი ქართული მწერლობის დიდ ტრიბუნად. აქაურ ავტორებს მასში რაიმეს დაბეჭდვის დროს არავითარ შეღავათს არ აძლევდათ ის ფაქტი, რომ ისინი ქუთაისელები იყვნენ.

ხანგრძლივი დროის შემდეგ ქუთაისის ლიტერატურულ ცხოვრებაში მომხდარმა ზემოთქმულმა მოვლენებმა წარმატებით მოუშადადეს საფუძველი ჩვენს ქალაქში ათწლეულობით მიმცხრალ-მინავლული ტრადიციების გამოცოცხლებისა და აღმავლობის პროცესის დაწყებას. ამ გარემოებას იმანაც შეუწყო ხელი, რომ პერიფერიებში მცხოვრები ავტორების შემოქმედება, ადრინდელისაგან განსხვავებით, მათი თბილისელი კოლეგების ინტერესის საგანიც გახდა.

70-იან წლებში დაწყებულმა ლიტერატურული აღმავლობის პროცესმა ახალი შემოქმედებითი ენერჯია 80-90-იან წლებშიც შეიძინა სამწერლო ასპარეზზე ახალი თაობის ნიჭიერ წარმომადგენელთა გამოსვლით. მიუხედავად იმ რთული პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივი და საზოგადოებრივი მოვლენებისა, რითაც იმ პერიოდისა და მომდევნო ხანის ჩვენი ყოველდღიური ყოფითი სინამდვილე ხასიათდება, ქუთაისის ლიტერატურული ცხოვრება მაინც აშკარად სასიკეთო ცვლილებებს განიცდის, წინ მიდის და ვითარდება. მართალია, დღევანდელი ჩვენი საზოგადოების დიდი ნაწილი მწერლობისადმი ადრინდელ ინტერესს უკვე ნაკლებად გამოხატავს და მწერალი ბევრი ძნელად გადასალახავი სირთულის წინაშე აღმოჩნდა დამდგარი, მაგრამ, ამისდა მიუხედავად, ლიტერატურული აზროვნება მაინც ვითარდება და თვისებრივი განახლების სულ სხვა სტადიაში შედის.

საბჭოთა პერიოდის ჩვენი ყოფისათვის დამახასიათებელი საგამომცემლო და ცენზურულ-იდეოლოგიური შეზღუდვების მოშლამ შესაძლებელი გახადა ახალ-ახალი პერიოდული გამოცემებისა და გამომცემლობების დაარსება. მიუხედავად ეკონომიკური სირთულეებისა, ქვეყანაში დამკვიდრებულმა ახალმა ყოფითმა რეალობამ ბევრ ნიჭიერ მწერალს მაინც მისცა იმის შესაძლებლობა, თავისი ნაწარმოებები მზის სინათლეზე რომ გამოეტანა. მართალია, ამ გამოცემებისადმი ფართო მკითხველი საზოგადოება

დღესდღეობით გაცილებით ნაკლებ დაინტერესებას იჩენს, ვიდრე ამას ადრე ჰქონდა ადგილი, მაგრამ მთავარი ამ შემთხვევაში ეს კი არაა, არამედ ის ფაქტი, რომ ჩვენს ლიტერატურას ბოლო წლებშიც შეემატა მხატვრულად ფასეული არაერთი საინტერესო ნაწარმოები. კმაყოფილებით უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ ზემოთქმული თვალსაზრისით არც ქუთაისი გამოდგა გამონაკლისი.

ლიტერატურული ცხოვრების აღმავლობის პროცესისთვის ხელშემწყობ ფაქტორად იქცა ისიც, რომ ქვეყანაში ბოლო ხანს განვითარებულ ზემოთ მოხსენიებულ მოვლენათა შედეგად ქუთაისში მცხოვრები მწერლები, ისევე როგორც სულიერი (და არა მარტო სულიერი) კულტურის სხვა დარგების წარმომადგენლები, აქტიურად ცდილობენ თავი დააღწიონ სტერეოტიპებსა და თავისუფალი აზროვნების შემზღვეველ ჩაკეტილ სივრცეებს და თავიანთი შემოქმედებითი შესაძლებლობები უფრო ენერგიულად მოსინჯონ როგორც ჩვენი ქვეყნის ასპარეზზე, ისე მის ფარგლებს გარეთაც.

მხატვრულ-შემოქმედებითი სიახლეების დამკვიდრებისაკენ სწრაფვის იმ ტენდენციებს, რომელთაც ბოლო პერიოდის ქუთაისში მცხოვრებ მწერალთა შემოქმედებაში იჩინეს თავი განსაკუთრებული ძალით, მნიშვნელოვანწილად შეუწყო ხელი წიგნის გამოცემის საქმეში საბჭოთა პერიოდში არსებული ლამის გადაულახავი ბარიერების მოშლამ. ჟურნალ “განთიადთან” ერთად, ლიტერატურული პროცესის გააქტიურებას გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან სხვადასხვა პერიოდულობით გამომავალმა ახალმა გამოცემებმაც ნიშნელოვანწილად შეუწყვეს ხელი.

ყოველივე ზემოთქმულის საფუძველზე, ვფიქრობ, დაბეჯითებით და ყოველგვარი გადაჭარბების გარეშე კიდევ ერთხელ შეიძლება გაესვას ხაზი იმ გარემოებას, რომ დღევანდელი ქუთაისის მწერლური ცხოვრება თვისებრივი განახლების ახალ სტადიაში შედის და მძლავრ შემოქმედებით ნაკადად შეერთვის თანამედროვე ქართული ლიტერატურული პროცესის დიდ მდინარეს.

AVTANDIL NIKOLEISHVILI**FROM THE HISTORY OF KUTAISI LITERARY LIFE**

Despite the important role which Kutaisi and generally whole west Georgia used to have in our history in terms of politics, culture, and education, the level of literary life in this region were quite low until the second half of the XIX century. This condition significantly changes from the 60s of the XIX century. From this time literary life of Kutaisi acquires so huge scopes that the professional achievements of local writers define the essence of the most important tendencies of the development of Georgian literature during the given periods.

The first writer who gave the fundament of this important occasion is Akaki Tsereteli. The new developmental stage of Kutaisi writers was connected to the creative activity of those authors who emerged in the literary arena from the 70-90s of the XIX century. That's how Kutaisi approached the most important period of its literary life - the years of 1900-1910. At that period Kutaisi became the main center of the Georgian literature.

Unfortunately, the end of 1910 is the starting point of the long descending period in the history of Kutaisi literary life. This undesirable situation starts to change for the better from the 70s of the last century which together with emerging the new generation of the writers on the was significantly defined by the two occasions: the foundation of Kutaisi branch of the publication "Soviet Georgia" (1973) and the journal "Gantiadi" (1975).

The literary life of present-day Kutaisi is going through a new stage of ascension and adds as a strong creative wave to the large river of the modern Georgian literary process.